

בין הזמנים

שאלה: מה סדר הלימוד שממליץ מו"ר ועמ"ר לתלמידיו ב"בין הזמנים"?
תשובה: אינני יודע דרגתך בלימוד ובעיון וכו', ולכן לא אוכל לענות. העיקר לשמור על הזמן, מלבד שעות המנוחה והנופש (במקומות כשרים כמוכן) וללמוד בחשק ובהתמדה. לראות ספר "זכרון הדסה" להגרבי"צ אבא שאול ז"ל מה שכתב בוה, ודפח"ח.

שאלה: בימי בין הזמנים, האם עדיף להתפלל מנחה גדולה עם בני ישיבות או מנחה קטנה עם בעלי בתים?

תשובה: יש להתפלל מנחה קטנה כדעת הרמב"ם ומרן. ואם מוכנים לשמוע דברי תורה בין מנחה לערבית, נמצאת זוכה ומוזכה את הרבים. הקב"ה אוהב תפלת "עמך" הפשוטים ויראי שמים.

שאלה: במקום בו אני גר יש לי הרבה חברים מכל מיני ישיבות והם מגלחים את זקנם ואני לא מגלח. כאשר אני מגיע לבית בבין הזמנים או בשבתות חופשה, לפעמים הם לועגים לי על כך. מה כבוד הרב מייעץ לי לעשות?

תשובה: תרגיש עצמך נבזה ונעלה מהם ואל תתבטל אליהם. אמרו חז"ל כפרק ששי דאבות, שהתורה "מגדלת ומרוממתו על כל המעשים", וכתוב בדה"ב (י"ז ו) "ויגבה לבו בדרכי ה'". ומכל מקום מותר לסדר את הזקן, וכמ"ש הגרי"ח בשו"ת סוד ישרים ח"ד (ונשמטה תשובה זו בדפוסים אחרונים). וכן ראינו לגדולי עולם.

שאלה: אדם המוציא אחרים ידי חובה בברכת הגומל, האם ישנה ויאמר: שנמלטנו כל טוב (בלשון רבים), או שזה כנגד (ברכות מ:) משנה מטבע שטבעו חכמים בברכות?

תשובה: אין בכך כלום, כמו על טבילת כלי - כלים. וכן נהגו הרבה גדולים בימינו. וכל היוצאים ידי חובתם בברכתו צריכים לעמוד גם הם על ידו, ויענו אמן בלבד (ולא ברוך הוא וברוך שמו).

שאלה: מה עדיף, להתפלל יחיד עם כובע וחליפה, או להתפלל ברבים בלי כובע וחליפה?
תשובה: בצבור.

שאלה: האם העיר אילת נחשבת כחז"ל לענין שמיטה ויציא מן הארץ?

תשובה: אילת דינה כחז"ל לענין שמיטה (ויש מפרשים תרומות ומעשרות בלי ברכה), ומשה רבנו היה באילת, כמו שנאמר בפרשת דברים: "ונעבור מאת אחינו בני עשו... מאילת ומעציון גבר". ואסור לצאת מארץ ישראל לחז"ל אפילו למיול על מנת לחזור מיד, רק לצורך פרנסה ולסחורה או ללמוד וללמד תורה (שו"ת יהוה דעת חלק המישי סימן נ"ז).

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
 לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
 לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל
 לרפואת פסח יוסף בן מלכה חי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
 לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
 לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל
 לרפואת פסח יוסף בן מלכה חי"ו

בס"ד
פניני הפרשה

לגדור גדר

לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו וגו' עיניכם הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור - ויש להבין מה השייכות של איסור בל תוסיף ובל תגרע לאיסור בעל פעור שהוא מהחמור שבחמורות? ובפרט יש להתבונן בציווי התורה "עיניכם הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור", מה שורש עבודה זרה זו, ואיזה משיכה יש אליה, הרי כולה עבודת בזיון, שאין בה שום הניוון? מבאר רבי חיים שמואלביץ זצ"ל בספרו "שיחות מוסר", שעבודת בעל פעור נבעה מרצון לשבור את כל המחיצות לבל יהיו גבולות וסייגים. לדם כך יצרו עבודה זרה קיצונית שכולה בזיון, העיקר שהאדם יהיה מתירני ולא יהיה שום דבר שהוא צריך לכבד או להתייחס אליו.

וזהו גם ענין איסור "בל תוסיף", לפעמים התוספת באה דוקא מרצון לפרוץ גדרות, וכל המוסיף גורע. וכבר מצינו בחמא ע"ז הדעת, שמאחר שאדם הראשון הוסיף לחוה את איסור הנגיעה, גרם לה לחמא באכילה. ולכן ציווי זה נאמר בסמיכות לבעל פעור, כי יהיו שיחשבו לעבוד לבעל פעור, בכוונה לזלול בו, לכן הזהירה התורה לא להוסיף ולא לגרוע, כיון שיש כאן פריצת גדר, ואפשר לאבד הכל.

בזמן החתם סופר, הוצרכו ראשי הקהילה להפגש עם שר החינוך הרוסי, כדי לבקש ממנו שישאיר את החינוך היהודי על מתכונתו. אותו שר שהיה שונא יהודים, שלח להודיעם כי יקבלם בשעת ארוחת הבוקר שלו. מרם יצאו, פנו לרבים החת"ס לבקש עצה. אמר להם: רק דבר אחד תזהרו, לא לעבור על ההלכה. הניעו לפגישה, והנה ביקש השר מהמשרתת שתניש לכולם כוס חלב. מיד הם הסבירו בנימוס כי על פי ההלכה אסור להם לשותות כשאין יהודי הרואה שהחלב כשר. השר רתח מועם, קרא למשרתת וצעק מאיפה החלב, והיא אמרה שהיה חסר לה חלב והשלימה עם חלב של גמלים. מיד הורה ואמר אתם צודקים, ונתן להם רשות להמשיך בחינוך היהודי במקורם בלי שום שינוי.

עצה טובה

הרגיל להיכשל באיזו מדה רעה, יחפש מאמרי חז"ל בגנות אותה מדה ויעתיקם לעצמו. עצם ההשקעה באיסוף המידע ובכתיבתו, מסדרת את הדברים במחשבה ומחדירה אותם לתודעה, עד שהאדם חש הזדהות מיוחדת עם הדברים שכתב הוא עצמו. הפלא יועץ כתב עצה זו לענין הכעס: "ידוע חומר הכעס, כמה החמירו בש"ס ובוזהר הקדוש ובכתבי האר"י ז"ל, תסמר שערות אנוש... והגדר הגדול שירשום בכתב וילקט כל מאמרי רבותינו ז"ל בש"ס ומדרשים וזהר הקדוש ודברי האר"י ז"ל, ויהיה לו לזיכרון בעיניו, ובהם יהגה מדי יום יום, למען יירא ויפחד ויחזור לאחוריו".

הועילו בתקנתם

עולם הישיבות
 מי שייסד את מתכונת הישיבה בסגנון המקובל בימינו, הוא הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל (תלמידו המובהק של הגאון מוילנא) עם הקמת ישיבת "עץ חיים" בוולוז'ין בשנת תקס"ב. ישיבה זו שכונתה "אם הישיבות" שימשה אב טיפוס למכנה הישיבות הליטאיות שבאו אחריה.

מניד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוניד סעדון זצ"ל

"המחלוקת היא משורש הגאווה שאדם מתגאה וחושב עצמו שראוי לכל הכבוד, וכשלא יכבדוהו וכל שכן כשיבוזהו, תהיה לו קנאה ומתננס מאותו אדם שלא כבדו או שביזהו, ותהיה מחלוקת ומלחמה ביניהם ומתעוררים תמיד מריבות ביניהם, וכמו שאמרו "הקנאה והשנאה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם" ("מגיד חדשות" ח"ט דרוש מ"ב)

ה' אלוקינו כרת עמנו ברית בחורב וגו' הן הראנו ה' אלהינו את כבודו וגו' ושמרתם לעשות כאשר צוה ה' אלהיכם אתכם (ח' ב', כ"א, כ"ט)

לעיל בפרשת דברים (א' ו') דקדקתי מדוע נאמר פעם אלוקינו ופעם אלוקיכם, ויישבתי שכשעם ישראל באחדות אזי כולל משה רבנו את עצמו עמכם, וכשהם במחלוקת ה"ז מפריד הוא את עצמו. והכא נמי אע"פ שכל הפסוקים שהבאתי לעיל מדברים על מתן תורה, והלא אז היו באחדות כמו שכתבתי בפרשת דברים, מכל מקום אפשר לומר כמו שכתב רש"י שכאשר עם ישראל באו וביקשו ממשה שהוא ידבר עמם כי אינם יכולים לשמוע את קול ה' מוחשש שמא ימותו, רפו ידיו של משה כי רצה שישמעו את קול השכינה (ע' רש"י על הפסוק ואת תדבר עמנו). ואע"פ שאמר לו ה' היטיבו אשר דברו, מכל מקום התכוין על היראה כמו שאמר אח"כ "מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי" וגו'. ונע' לקמן ה' כ"ד מה שכתבתי בס"ד בזה. אך משה רבנו ע"ה היה הפץ שתהיה עבודתם מאהבה ועל כן תשש כחו כנקבה, ולכן אמר להם אח"כ שמע ישראל ה' אלהינו וגו' ואהבת את ה' אלהיך וגו'. ולפי זה נחא, שהיתה מחלוקת בהשקפה בין משה לישראל, שמשה רצה שתהיה עבודתם מאהבה אבל ישראל עבדו מיראה. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת הן / עובדיה הן

שמירה משבירת שגרה

בין הזמנים' הוא זמן של שבירת שגרה. היציאה מההרגל היומי יומי טומנת בחובה אתגרים גשמיים ורוחניים לא מעטים. כל משך הזמן' היה בן הישיבה שתול בבית ה' ספון בתיבת נח, ובבין הזמנים הוא יוצא אל המבול הסוער שמחכה לו בחוץ, אל עולם זר ומנוכר שלא הסכין להתמודד מולו. כדי להקל על ההתמודדות, יש להיות מוכנים וערוכים לכך בשמירה יתירה ובתפלה שלא נבוא לידי נסיון.

"שִׁמְחָה בְּחֹרֶף בְּיָדוֹתָי וְיָטִיבָה לִּי לֶבַד בְּיָמֵי בְּחֹרֶף וְהִלַּף בְּדָרְכֵי לֶבַד וּבְמַרְאֵי עֵינָי."

וכאן הפסיק לרגע קט, ומיד החל לזעוק מקירות לבו כשהוא מנענע בחזקה את ידי, ומושך ומטעים את המלה: "י-ך-ע-!", וכשפניו הטהורות בערו כלפיד אש קודש המשיך: "כי... על... פל... אלה... כיצאך... האלקים... במשפט...".

"שנים רבות עברו מיום זה", סיים התלמיד את סיפורו, "והפחד אצלי מלעבור חלילה אפילו על נדנדוד קל של עבירה, הוא נורא ואיום, כשבאזוני מהדהד קול הקורא של הרבי: 'ו...ד...ע... כי על כל אלה יביאך האלוקים במשפט'".

את הסכנה בשבירת השגרה, אנו מוצאים בפרשת המרגלים. את הסיבה שמשה רבנו התפלל דוקא על יהושע ("י'ה יושעך מעצת מרגלים") ולא על שאר המרגלים, תולה הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל בספרו "מגיד חדשות" (ח"ט דרוש מ"ג) בכך שידע משה כי תלמידו יהושע שקוע יומם ולילה בעולמה של תורה, ואינו יודע מאומה בעניי העולם הזה, וכמו שהעידה עליו התורה "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל" (שמות לג, יא). חשש אפוא משה שמא המעבר החד משגרת יומו התורנית, לטיול במשך ארבעים יום בארץ כנען בין האומות, יגרמו לו לירידה ברוחניות ויתפתה לעצתם, לכן הוזקק לברכו ולעוררו על זה.

שירה טהורה

הגאון רבי מרדכי לבטון זצ"ל רבה של חאלב, באדישות לאזהרתו של הרב, כשהוא מפטיר כי עמד וגזר בגזירה חמורה על כל המנגנים בשמחות וחתונות להימנע משירי נכרים.

שב השמש אל הרב וסיפר לו על עזותו של העשיר. "אם כן שיהיה כדבריו" הפטיר הצדיק.

והנה בדיוק באותה שעה נתקף העשיר בכאב נורא שלפת את כל גופו. צעקותיו הרעידו את קירות הבית, וכל הרופאים שהובהלו למטתו הרימו ידיהם בחוסר אונים.

העשיר שהבין מיד בעוון מה נחתה עליו צרה זו, מיהר לשלוח את בני ביתו לפייס את הרב ולהתחנן לפניו שימחול לו. שלח הרב להשיבו: "מה לך כי תלין, הלא כמו פיך גזרת זאת על עצמך".

קרה פעם ואחד מן הגבירים מראשי הקהילה שהיה מקורב למלכות הזמין את שרי המלוכה הנכרים למשתה מיוחד, כשאת המשתה מלווים מנגנים ומשוררים יהודים.

כטוב לבו בסעודה, ביקש למצוא חן בעיניהם, וצויה על המנגנים לשיר משירי הערבים. נרתעו ואמרו: "הרי כבר גזר על כך חכם מרדכי!".

"זה בסדר" ביטל העשיר במחי יד, "הרי כאן המסובים אינם מבני עמנו". חזקה עליהם פקודתו וינגנו כדברתו.

בהגיע השמועה לרב שהעשיר עבר במצח נחושה על גזירת התורה, שלח את השמש לקרוא לו אליו לבית דין.

העשיר שהיה תקיף וגאה, סירב לבוא. "לך והזהר אותו", הורה הרב לשמשו, "שאם לא יבוא – אטיל עליו חרם!". אך גם הפעם הגיב העשיר

התנפלו בני ביתו לרגלי הרב בבכי והודיעוהו שכבר הכיר בעוונו ומקבל הוא על עצמו כל אשר יגזור עליו הרב, רק שיסיר מעליו את החולי הזה. ראה הרב כי כנה חרטתו, וניאות להתפלל בעבורו. כשם שבא חוליו של העשיר כך סר מעליו, ומאותו יום נשמרה הקדושה בענין זה ללא כחל ושרק.

☺ זה לא חנוכה! ☺

הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל הזדמן פעם לפונדק בכפר אחד. ראה הפונדקאי שהרב בעל צורה ודורת פנים, וביורר "שמא שוחט הוא מר? יש לי בהמה המיוערת לשהיטה, וקשה לי להוליכה לשהיטה בעיירה הקרובה". רבי ישראל השיב בשלילה: "אינני שוחט".

לאחר שעות אחדות, פנה רבי ישראל בבקשה לפונדקאי: "אולי תוכל להלוות לי רובל אחד?". מושך הפונדקאי בכתפיו, ותמה "איך אוכל להלוות לך ואינני מכיר אותך, מי ערב שתפרע לי את החוב?".

נענה רבי ישראל: "האמת שאיני זקוק לרובל, אך ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר. בממוץ אינך סומך עלי אפילו ברובל אחד, ואילו בשחיטה שהתורה מהמירה כל כך בדיניה, מוכן היית לסמוך עלי בעינים עצומות?!"

☺ חנוכה חנוכה לא... ☺

כאשר אדם מתכוון לסמוך על מאן שהוא בעניינים רוחניים, ישאל את עצמו: "אילו היה אדם זה מבקש ממני הלוואה בסכום נכבד, האם גם אז הייתי סומך עליו בעינים עצומות? או שמא הייתי עושה הכל כדי לברר בוודאות כי הוא אדם נאמן?..."